

Az MSZP és az SZDSZ koalíciós megállapodása a mezőgazdaságról¹

A két párt megbízottai egyetértenek abban, hogy az agrárgazdaság (élelmiszer-gazdaság) jelentősége a magyar nemzetgazdaságban sokkal nagyobb, mint a fejlett országokban.

Nyitott, a nemzetközi munkamegosztásra különösen ráutalt, energia- és nyersanyagforrásokban szegény országunk gazdasági egyensúlyának biztosításában a mezőgazdaságnak és a hozzá kapcsolódó ipari, szolgáltató és kereskedelmi tevékenységeknek kitüntetett szerepet szánunk. Évszázados hagyományaink, kitűnő termőföldjeink, éghajlatunk, legfőképp pedig a mezőgazdaságban dolgozó emberek hozzáértése és áldozatkészsége alapozza meg ezt a programot.

1. Agrárpolitikánk célja:

- jelentős (évi 3 milliárd dollár) exportot megalapozó mezőgazdaság jöjjön létre;
- biztonságos és megfizethető hazai ellátás legyen, tisztességes és kiszámítható jövedelemhez jussanak a gazdálkodók;
- a mezőgazdaság tevékenysége, igazodva a piaci lehetőségekhez, segítse a foglalkoztatási gondok enyhítését is;
- környezetbarát és egészséges termékek előállítását segítő gazdálkodási módszerek terjedjenek el.

2. Szektorsemleges agrárpolitika

Több mint egymillió magyar család (szövetkezeti tagok, egyéni gazdálkodók és mezőgazdasági munkavállalók) rá van utalva arra, hogy mezőgazdasági tevékenységéből rendszeres és előre kiszámítható jövedelme legyen. Ezért támogatjuk a biztonságos földhasználat és az elemi szolgáltatások kialakulását, segítjük, hogy termelésük megfeleljen a piac, illetve a megrendelők igényeinek.

További több mint félmillió családnak van szüksége arra, hogy háztartása olcsóbbá tétel érdekében, a gazdasági válság átvészelését könnyítendő a mezőgazdasági kiegészítő gazdálkodás lehetőségéhez tartósan hozzájuthasson. Segítjük tehát a kiskertprogramokat és azt, hogy az önkormányzatok és más szervezetek a rászorultak számára a földet, illetve a szükséges szolgáltatásokat biztosítani tudják.

Tiszteletben tartjuk a szövetkezeti tagok döntési jogait. Törekszünk arra, hogy a szövetkezetek a tagok érdekeinek szolgálatában stabilizálódjanak és fejlődjenek.

3. Az exportképesség növelése

Az exportképesség növelése érdekében fontosnak tartjuk, hogy a nagy tételben értékesíthető termékek jelentős szerepe mellett (gabona, hús) a 80-as évek második felében kialakult tendencia alapján növekedjék a sajátos felhasználói igényeknek megfelelő és többcélú termékek exportra termelése.

A fejlett országok piacgazdasági viszonyai közt kialakult jogi, szervezési, egyezkedési, döntési és finanszírozási formákat alkalmazó koordinációs és piacsabályozási rendszert építünk ki. Ez a feltétele az élelmiszer-gazdaság exportképessége megalapozásának, a mezőgazdasági rendszerváltásnak.

¹ A koalíciós tárgyalásokon a mezőgazdasági tárgyalóbizottság társelnöke **dr. Kis Zoltán** országgyűlési képviselő, államtitkár volt.

4. Jogbiztonság

Az agrárium új szereplői, az új tulajdoni, szervezeti és piaci viszonyokra tekintettel különös figyelmet fordítunk a jogbiztonságra, a gazdálkodók törekvéseire és a termelés folyamatosságára. Az agrárgazdaság ugyanis - épp a gazdálkodók és a befektetők biztonságigénye miatt - az érdekelték tevékenységének összehangolását igényli.

5. Vegyes üzemrendszer

Egyetértünk abban, hogy a legversenyképesebb és legrugalmasabb mezőgazdaság a vegyes üzemrendszerű. Ezért segítjük, hogy a szövetségi gazdaságok stabilizálódjanak, valamint azok a törekvések is érvényesüljenek, amelyek a nagy farmok kialakítására, illetve fenntartására irányulnak, azok is, amelyek a középmezőgazdasági modellek kialakítását, mai életformába és gazdasági rendbe illesztését keresik, és azok a törekvések is, amelyek folytatják a másodfoglalkozású ártermelő mezőgazdasági vállalkozás 70-es, 80-as években kialakult hagyományait. Egyik vagy másik forma túlsúlya veszélyeztetheti a különböző üzem típusok ésszerű versenyét és együttműködését. Ennek ellenére nem korlátozással, hanem - a tőkehiány vagy piaci szerveződési gyengeségek miatt - a háttérbe került gazdálkodási formák támogatásával kell segítenünk a rendszer kiegyensúlyozását.

6. A tulajdon biztonsága

A magántulajdon dominanciáját valljuk, ezért biztonságot teremtünk az új tulajdonosoknak. Azonos védelemben részesítjük a különböző tulajdonformákat. A tulajdonosváltást csak a hatékonyabb működtetés, és semmiképpen sem a rövid távú politikai célok érdekében támogatjuk.

Törekszünk a kárpótlási folyamat gyors befejezésére, és segítjük a részarány-tulajdonosokat abban, hogy az osztozkodásnak végére érjenek, kialakítsák a közösen kezelt tulajdonrészek ésszerű tulajdoni és/vagy kezelési formáit.

A világpiac szereplőivel kiépülő többszálú kapcsolatrendszer komoly kihívást jelent a hazai termelőknek. Támogatjuk az új szövetségi formák megerősödését, mert a termelők számára elsősorban ezek jelentenek biztonságot. Nekik is biztosítják a világpiacon való közvetlen megjelenés lehetőségét, és egyenrangú partnerekké teszik őket a nagy cégekkel. A szövetségi termelők a feldolgozó és kereskedő cégek kívánatos partnereivé tudnak válni. Az agrárirányítás feladata, hogy az országban működő feldolgozó és kereskedő cégeket hosszú távú megrendelői, termeltetői szerepek felé terelje.

Csak az állami és társadalmi érdekből elengedhetetlenül szükséges eszközöket tartjuk tartósan állami tulajdonban. Felülvizsgáljuk a védett természeti területek és az állami erdők körül kialakult állapotokat. Csak a kárpótlás befejezéséhez elengedhetetlenül szükséges privatizációjukat folytatjuk, az ökológiai garanciák megteremtését követően. Azokat a többnyire társas gazdálkodási formákat kell kialakítanunk, amelyek a magántulajdon viszonyai között is biztosítják a természeti értékek védelmét.

Folytatjuk az állami vagyon privatizációját, ügyelve arra, hogy se helyi, se országos monopóliumok ne alakuljanak ki. Az állami vagyon lebontása során segítjük olyan - a nyugati szövetségi rendszerekből jól ismert - szervezeti formák kialakulását, amelyekben a termelők, a feldolgozók és az értékesítők együtt érdekeltek a piaci megmértetésben.

Tőkehiányos agrárgazdaságunknak szüksége van a befektetőkre, a legfejlettebb szakmai ismeretekre, technológiákra és legfőképp pedig a világpiacon működő nagy cégek piaci kapcsolataira. A privatizációban is, és az új befektetések területén is keressük a kapcsolatokat a nagy cégekkel. Ugyanakkor külön gondot fordítunk arra, hogy a befektetők hazai termelőkkel alakítsanak ki szoros kapcsolatokat, egymással is versenyre legyenek kényszerítve, és a külföldi befektetőkkel kialakuló együttműködések segítsék a hazai termékek világpiacra jutását. A termékpályák résztvevőit segítjük abban, hogy megtalálják a nekik megfelelő, a vertikális integrációt szolgáló együttműködési formákat.

Az átmeneti időszak különös gondja abból adódik, hogy a kárpótlási és a szövetkezeti törvények alapján végrehajtott elsődleges tulajdonosztási folyamatok sok helyen váltak anarchikussá. A tulajdoni osztozás nem mindenütt igazodott az ésszerű földhasználat követelményeihez. Ezért segítenünk kell a gazdálkodók tulajdonszerzését, és támogatnunk kell a földtulajdonosi és a földhasználati együttműködések, valamint az önkéntes földcseréket.

7 Támogatási politikánk

Agrárpolitikánk tartósan használni fogja az agrártámogatásoknak mind a három rendszerét.

A piac kiegyensúlyozását és az exportoffenzívát segítő intervenció és exporttámogatási rendszert.

A felgyülemlett tőkehiány és a szerkezeti változások miatt szükséges új befektetések támogatási rendszerét. (Ezen belül - lehetőleg a földjelzáloghitel intézményére támaszkodva - a gazdálkodók föld-, részaránytulajdon- és üzletrésztulajdon szerzését.)

A táj karbantartása és egyes falusi társadalmi csoportok életformájának biztonsága érdekében szükséges jövedelem - és/vagy költségvállaló támogatási formákat.

Mivel - a költségvetés helyzete miatt - a közeli jövőben a mezőgazdaság támogatásának forrásai az ágazat igényeinek megfelelő mértékben nem bővíthetők, a támogatás formáit, elosztási és felhasználási mechanizmusait javítanunk kell. Mind az adósságtvállalások, mind az egyéb támogatások kritériuma csak az lehet, hogy az így tehermentesített vagy segített vállalkozás sikeres résztvevője lehet-e piacorientált agrárrendszerünknek. Szem előtt kell tartanunk, hogy minden olyan pénzügyi segítség, amely nem járul hozzá az értékesíthető áru- és szolgáltatástömeg növeléséhez, fokozza az adóterheket és az inflációt.

Az agrárgazdaság támogatási igényét alapvetően meghatározza az agrárrolló nyílása vagy záródása, a lakosság jövedelmi viszonyai, az árfolyam-politika és az ágazattól elvárt exportbevételek nagysága is.

Az intervenció és az exporttámogatási technikák javításával, az átláthatóságot és a versenyztetést biztosító formák alkalmazásával hatékonyabbá tesszük a piac kiegyensúlyozottságát és az export növelését célzó pénzeszközök felhasználását. Elengedhetetlen a piaci szereplők és az interveniáló szabályozó szervek tisztánlátását segítő piaci-statisztikai információs és ellenőrzési rendszer kiépítése és hatékonyságának javítása.

A közvetlen támogatási formákat (reorganizációs hitel, adóskonszolidáció, fejlesztési támogatások, hitelkedvezmények) úgy alkalmazzuk, hogy azzal segítsük a hosszabb távon esélyes gazdálkodók stabilitását (benne tulajdonszerzését) és az új gazdálkodási rendszer működésének biztonságát, kiszámíthatóságát és piachoz igazodását segítő együttműködési formák létrejöttét; a földhasználati együttműködések, a növényvédő szolgálati rendszereket, az értékesítő, feldolgozó és hitelfelvevő társulásokat, szövetkezeteket.

A támogatások olyan formáit részesítjük előnyben, amelyekhez megnyerhető a pénzintézetek aktív közreműködése, amelyek magukkal vonják az érdekeltek egyértelmű kockázatvállalását, amelyek - ha erre lehetőség van - külső befektetőket is aktivizálnak, és amelyek közép- és hosszú távú hitelezést tesznek lehetővé.

8. Méltányos adóztatás

Egyszerűsítjük az adóztatás rendszerét, eltöröljük a minimáladót, és megszüntetjük a központi földadót. Megteremtjük a tartós beruházások adómentességét. Felülvizsgáljuk a mezőgazdasági célú energia- és vízhasználatra rakódó terheket, valamint a földhaszonbérlet adóterhelését.

Újraalkotjuk a vámszabályokat az élelmiszer-gazdaság érdekeit az eddigiéknél is jobban érvényesítő módon.

9. Európai mintájú együttműködési és igazgatási rendszer

Az ésszerű intervenciós és támogatási technikák, a megfelelően tagolt és elemzett információs rendszer és legfőképp a piaci célú együttműködési formák kialakítása érdekében az agrárkoordináció és igazgatás új munkamegosztási rendszerét kell létrehozni. Ebbe kell beépíteni a szaktanácsadás és a táj kutatás intézményrendszerét, egyes engedélyezési és minősítési eljárásokat is.

Egyetértünk abban, hogy a koordinációs rendszer hordozói - a vertikumok, a termékpályák mentén szerveződő termeltetési rendszerek és szövetkezetek mellett - a módosítható kamarai törvény alapján kiépülő agrárkamarák lesznek.

A községi mezőgazdasági bizottságok az információs rendszer alapegységei. Ide kapcsolódnak a szaktanácsadó és ellenőrzési jogosítványokkal is rendelkező falugazdászok, faluerdészek.

A koordinációs és szaktanácsadási rendszer gerincét az agrárkamarák osztályainál kell kialakítani, ezek ellátnak bizonyos céhes típusú feladatokat is (jogosítványok nyilvántartását, feltételhez kötését stb.), és ezek biztosíthatják a termék tanácsok infrastruktúráját is.

Az agrárkamarák jövőbeni kitüntetett szerepe miatt figyelni kell arra, hogy az előkészítésében és a kialakításában az egyes érdekképviselők az adott megyében lévő piaci és társadalmi súlyuk szerint vegyenek részt. Figyelni kell arra is, hogy a kamarákból és főképp annak országos szervéből ne váljon a költségvetéssel szemben álló makro-érdekképviselő. A kamarai rendszer az állam feladatait részben átvállaló önkormányzó közszolgálatként működjék.

A piaci koordinációs és szabályozási rendszer csúcán lévő Agrárpiaci Rendtartási Hivatal autonómiáját növelni kell, hogy jelentősége legyen gazdálkodni a rá bízott forrásokkal, és világossá váljon felelőssége. Lehetővé kell tenni, hogy a mainál sokkal nagyobb távlattal hozzon döntéseket, és hogy kívülről is átlátható döntési rendszerrel rendelkezzen.

Tiszteletben tartjuk az érdekképviselői szervek szerzett és törvényekben garantált jogait. Erősítjük az érdekképviselők szerepvállalásának jogi garanciáit.

Az új együttműködési és szaktanácsadási rendszer és a mainál sokkal igényesebb piacszabályozási rendszer kialakítása csak társadalmi összefogással sikerülhet. Ezért szükséges az állandó együttműködés minden jogilag megalapozott érdekképviselővel, az érdekeltek folyamatos, a tervezett intézkedésekre is kiterjedő tájékoztatása és az agrárértelmség bevonása a koordinációs rendszerbe.

A sokféle mezőgazdasági vállalkozási és termelési struktúrához kell igazítani a humán erőforrás (gazdálkodó szaktanácsadó, kutató-, oktató-, tudós- stb.) rendszerét. Kialakítása nem valósítható meg a Földművelésügyi Minisztérium aktív ráhatása nélkül.

Kiemelt szerepet kell kapnia:

- a szakképzésnek, szakoktatásnak;
- az agrárfelsőoktatásnak;
- a szaktanácsadói rendszernek;
- a kutatói és tudományos munkának;
- a tudományos eredmények gyakorlatba átültetésének, fajtakísérleteknek, a genetikai állomány fejlesztésének, a minősítési rendszernek; *mindezt egységes rendszerként kezelve.*

Megerősítjük a hatósági szervezetek, legsürgősebben az erdészeti hatóságok autonómiáját és felelősségét, hogy a piacgazdaság szabadsága ne veszélyeztesse az ország érdekeit. A tulajdonosok és a gazdálkodók érdekeltek legyenek abban, hogy rövid távú meggondolások miatt ne kerüljenek szembe a közösség és saját maguk hosszú távú érdekeivel.

Agrárprogramunk a magángazdálkodók, a vállalkozásokban, szövetkezetekben dolgozó magyar parasztság és a világviszonylatban elismert agrárértelmség áldozatos munkájára épül. Az agrárválság megoldásának kulcsa az ő kezükben van. Ehhez igyekszünk tulajdonosi és vállalkozási biztonságot teremteni az ország ellátása, a versenyképes élelmiszertermelés és biztos megélhetésük érdekében.

A Magyar Szocialista Párt és a Szabad Demokraták Szövetsége mezőgazdasági tárgyalóbizottsága e megállapodást elfogadja.

10. Haladéktalanul elvégzendő kormányzati teendők

A kormányzat haladéktalanul elvégzendő törvény-előkészítési és egyéb intézkedései elsősorban négy célt kell hogy szolgáljanak:

- a várható kedvező gabonatermés értékesítésének megoldása;
- az őszi talaj-előkészítő és vetési munkák pénzügyi fedezetének megteremtése;
- az agrárpiaci szabályozás 1995. évi jogi, költségvetési és szervezési feltételeinek megteremtése;
- a termelők és az agrárértelmiség megrendült bizalmának helyreállítása.

Az e célokat szolgáló intézkedések a következők:

A szövetkezetekről szóló törvény legutóbbi módosításának felülvizsgálata, s a nemzetközi szövetkezeti elveknek ellentmondó, a mezőgazdasági szövetkezeteket diszkrimináló rendelkezések hatályon kívül helyezése.

A megindult kamarai szervezés - szükség esetén jogszabálmódosítás útján való - befolyásolása annak érdekében, hogy az előkészítő bizottságokba valamennyi érdekképviseleti szerv - a termelési és piaci részesedésének megfelelő súllyal - delegátust küldhessen.

Az élelmiszer-gazdasághoz rendelt költségvetési bevételek és kiadások áttekintése, hatáselemzése, különös tekintettel az adókonszolidációra, a kedvezményes hitelezés, valamint a mezőgazdasági fejlesztési alap terhére kifizetett támogatásokra.

Az agrárrendtartás jelenlegi keretei között a közraktározás feltételeinek áttekintése, az étkezési búzára meghirdetett garantált ár egy részének azonnali kifizetése. Az értékesíthető mennyiség exportjának támogatása.

Az őszi talaj-előkészítő és vetési munkák pénzügyi fedezetének megteremtése úgy, hogy az a piaci célokhöz és lehetőségekhez igazodó orientáltsággal történjen.

A belső piac védelmének növelése, a vámszabályok maradéktalan betartatása.

Az 1995. évi termelés biztonsága érdekében az agrárrendtartási törvény előírásainak megfelelően a garantált árak és a kvóták biológiai ciklushoz igazodó módon való meghirdetése.

A kárpótlás és részarányföldalapok kijelölésének, kimérésének fölgyorsítása. Ezzel párhuzamosan: a földkiadó bizottságokról szóló törvény módosítása (20 fős korlátozás megszüntetése).

A jogellenes erdő kivágások szükségessé teszik a járulékok és bírságok azonnali érvényesítését, a felügyeleti szervek szakmai és hatósági munkájának javítását.

A kárpótlási hivatalok, a falugazdász-hálózat a földművelésügyi hivatalok feladatának újbóli meghatározása, egyidejűleg a földhivatali apparátus megerősítése.

A hatósági jogkörök szigorítása és az ellenőrzés folyamatossága a növényvédelem és az állategészségügy terén.

Intézkedéseket kell tenni a fajtaállomány genetikai frissítése érdekében.

Az adatvédelmi törvény előírásait megtartva intézkedni kell az információszolgáltatásról, együttműködve a KSH illetékes szervezeteivel.

A védett természeti területek és az állami erdők privatizációját a jogi garanciák megteremtéséig fel kell függeszteni.

Az élelmiszer-gazdasági privatizáció azonnali felülvizsgálata.

Haladéktalanul meg kell kezdeni a 2. számú melléklet szerinti törvény-előkészítő munkákat.

11. Az 1994. évi ágazati törvényalkotási feladatok

Az 1994. évi ágazati törvényalkotási feladatok kétirányúak:

Az eredményes agrárorientáció érdekében - csomagként kezelve - felül kell vizsgálni és módosítani kell az alapvető agrártörvényeket.

Meg kell kezdeni, illetőleg fel kell gyorsítani az ún. szakmai törvények előkészítését.

Az e feladatokat szolgáló intézkedések a következők:

A szövetkezetekről, a kamarákról, valamint a földkiadó bizottságokról szóló törvényeknek az azonnali intézkedések között jelzett módosítása.

A kívülálló üzletrész-tulajdonosok vagyონrészeinek megváltását segítő megoldások (kedvezményes hitelek, további adókedvezmények) biztosítása.

Előkészíteni a földjelzáló- és a földhitelintézetek működésére vonatkozó törvényi szabályozást, a tulajdonviszonyok egyértelmű, végleges rendezésével párhuzamosan. E területeken a pénzügyintézetekkel együttműködve szigorító intézkedésekre is szükség van.

Előkészíteni a kárpótlás lezárását szabályozó törvényt, amely olyan megoldatlan kérdéseket is rendez, mint az ültetvényérték, önkormányzati utak, valamint a meliorációs beruházások megtérítésének köre. Figyelemmel az Alkotmánybíróság döntésére, itt kell rendezni a kárpótlási jegyutalvány alapján megvásárolt földterületek sorsát is. Javasoljuk, hogy a jóhiszeműen szerzett jogok tiszteletben tartása mellett - a mezőgazdasági vállalkozói kört érintően - ez alakuljon át mezőgazdasági fejlesztési támogatássá, amely összeget az érintett mezőgazdasági szövetkezetek mint földvédelár-ellenértéket kapnak meg.

A szövetkezeti törvénynek az európai szövetkezeti jogelveknek megfelelő újraalkotása, figyelemmel a piacorientált, rugalmas átalakulás és szétválás szabályozására.

A kamarai törvény módosítása a feladatok és hatáskörök pontos meghatározásával, valamint a kamarai szervezet és az agrárpiacon rendtartás intézményei működésének összehangolásával. A falugazdász-hálózat kamarai integrálása során létre kell hozni a faluerdész jogintézményét is.

A földtörvény átdolgozása, hogy a tulajdonszerzési korlátozások fenntartása mellett megengedő szabályozás érvényesüljön a helyi termelők elővásárlási jogának biztosításával. A közös földhasználat szabályozásának egyértelműsítése és közgazdasági ösztönzése. A birtokkoncentráció elősegítése bizonyos területnagyságig kedvezményes hitelek folyósításával is. A földhaszonbérlet újraszabályozása, különös tekintettel a haszonbérlet időtartamára és a terület nagyságára. A jogi személyek földtulajdonszerzésének lehetővé tétele.

Az oktatási és szakképzésről szóló törvény módosítása.

A vámtörvénynek az élelmiszergazdaság igényeit figyelembe vevő módosítása.

Haladéktalanul megkezdeni a törvényelőkészítő munkát az erdő-, a vadászati, a természetvédelmi, az állategészségügyi, az élelmiszeripari, a halászati, a takarmányozási és a hegyközségekről szóló törvények mielőbbi megalkotása érdekében.